

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з наукової роботи
Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова,
доктор фізико-математичних наук,
професор

« _____ »

Г.М. Горбін
2024 р.

ПРОГРАМА

вступного випробування зі спеціальності

для вступників на третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти

для здобуття наукового ступеня доктора філософії (PhD)

галузь знань 03 Гуманітарні науки

спеціальність 034 Культурологія

Програма вступного іспиту в аспірантуру для підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти (докторів філософії (PhD)): галузь знань 03 Гуманітарні науки; спеціальність 034 Культурологія. – К : УДУ імені Михайла Драгоманова, 2024.

Розробники програми:

Розова Тамара Вікторівна, завідувачка кафедри філософської антропології, філософії культури та культурології Навчально-наукового інституту філософії та освітньої політики Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, доктор філософських наук, професор

Русаков Сергій Сергійович, професор кафедри філософської антропології, філософії культури та культурології Навчально-наукового інституту філософії та освітньої політики Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, кандидат філософських наук, доцент, гарант освітньої програми

Осадча Лариса Василівна, професор кафедри філософської антропології, філософії культури та культурології Навчально-наукового інституту філософії та освітньої політики Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, кандидат філософських наук, доцент

Ворожейкін Євген Петрович, старший викладач кафедри філософської антропології, філософії культури та культурології Навчально-наукового інституту філософії та освітньої політики Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, кандидат філософських наук

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

В програму вступного іспиту до аспірантури для підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти (докторів філософії (PhD)) зі спеціальності «Культурологія» визначені основні питання теоретичної та історичної культурології, історії культурологічної думки, методології та методики культурології як науки і навчальної дисципліни, спрямованої на розширення та поглиблення знань здобувачів освіти щодо основних положень теорії культури (її морфології, типології, динаміки, специфіки функціонування її трансляційних та кумулятивних компонентів, спеціалізованих та буденних рівнів культури, образів культури та культурних інституцій тощо), локально-регіональної специфіки культурологічних досліджень (Cultural Studies) та ключових культурно-історичних традицій світу з відповідними архетипами, моделями ментальності та образами світу.

Програма вступного іспиту до аспірантури зі спеціальності «Культурологія» передбачає ознайомлення з основними питаннями, що входять до екзаменаційних білетів з культурології в контексті культурфілософського, культурно-антропологічного знання, а також на розроблених критеріях оцінки знань вступників, виявлених під час екзамену. Таким чином, у програмі представлений широкий обсяг матеріалу – як у філософському, історичному й антропологічному плані, – так і розглядаються особливості власне культурологічного підходу в дослідженні конкретних культурних явищ; структурний поділ парадигми культурології; загальна характеристика її дисциплінарних утворень.

В абітурієнтів мають бути сформовані наступні навички:

- повинні опанувати спеціальною філософською та культурологічною термінологією, категоріально-понятійним апаратом;
- опанувати методику прочитання фахової культурологічної літератури;
- осягнення принципів полікультурності, толерантності та діалогічності в процесі професійної діяльності.

При цьому вступники мають знати: основні історичні етапи та теоретичні рівні розвитку культурології; ключові концептуальні напрями в історії культурології; об'єкт, предмет, методики та регіональні версії культурології; основні положення теорії та історії культури; особливості сприйняття та розуміння найбільш репрезентативних культурно-цивілізаційних традицій теоретичні засади аналізу, класифікації та типологізації культурних феноменів; виокремлювати особливості та характерні риси культурології як науки і навчальної дисципліни; дефініювати основні поняття та підходи вивчення культури; осмислювати та розрізняти філософсько-культурологічну проблематику основних етапів розвитку культурологічної думки; аналізувати культурні явища; характеризувати першоджерела та провідні праці в тематиці теорії та історії культури, культурної антропології, філософії культури

та мистецтвознавства, cultural studies; опанувати знання про основні культурологічні концепції і теорії, проводити між ними розрізнення та зв'язки; здійснювати культурологічний аналіз текстів культури та проєктувати отримані знання з культурології на соціальну практику у напрямі здійснення оцінки, інтерпретації та прогнозування розвитку сучасної культури.

У відповіді мають бути висвітлені найважливіші питання, пов'язані з темою дисертаційної роботи вступника до аспірантури (реферату).

2. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

<i>За шкалою університету</i>	<i>Визначення</i>	<i>Характеристика відповідей абітурієнта</i>
		<i>на питання теоретичного змісту</i>
<i>0-59 балів</i>	<i>Низький</i>	Вступники, які виявили прогалини в знаннях основного програмного матеріалу, припустилися принципових помилок у виконанні завдань, передбачених програмою. Як правило, оцінка “незадовільно” виставляється слухачам, які не здатні продовжувати навчання або розпочати професійну діяльність по закінченні навчання без додаткових занять за відповідною програмою.
<i>60-70 балів</i>	<i>Задовільний</i>	Вступники, які виявили знання основного програмного матеріалу в обсязі, необхідному для подальшого навчання і професійної роботи, здатні виконувати завдання навчальної програми і знайомі з основною літературою, що рекомендована програмою. Як правило, оцінка “задовільно” виставляється слухачам, які допустили незначні огріхи у відповідях при складанні іспиту чи при виконанні екзаменаційних завдань, але мають необхідні знання і спроможні з допомогою викладача виправити допущені помилки. Оцінка «задовільно» виставляється вступникам, які за умов ознайомлення із загальними положеннями дисципліни допускають логічні помилки у висвітленні її проблемних аспектів, але при цьому виявляють здатність виправляти допущені помилки за допомогою викладача.
<i>70-89 балів</i>	<i>Добрий</i>	Вступники виявляють повне знання програмного матеріалу, успішно виконують завдання навчальної програми, засвоїли зміст основної рекомендованої літератури. Вступники виявляють систематичний характер знань з теми іспиту, здатні самостійно їх поповнювати та оновлювати в процесі подальшої навчальної роботи та професійної діяльності, це вступники, які в повному обсязі опанували навчальним матеріалом бакалаврату з відповідних програмних

		блоків, здатні вільно оперувати базовими поняттями та категоріями, здійснювати порівняльну характеристику основних концепцій та методологічних напрямів, але при цьому відчувають труднощі в творчому переосмисленні засвоєних знань, синтезуванні повних самостійних висновків та узагальнень.
90-100 балів	Високий	Вступники розуміють взаємозв'язок основних понять теми, їх значення для професії викладача, філософа, культуролога і виявили творчі здібності у використанні програмного матеріалу, демонструють грамотне посилання на джерела та вихід на рівень теоретичних узагальнень та критичного аналізу.

Тривалість підготовки до усної відповіді на фаховому випробуванні може становити 30-40 хвилин.

Максимальна кількість набраних балів при фаховому випробуванні та правильних відповідях на всі завдання – 100.

Вступникам забороняється заходити до аудиторії, в якій проводиться екзамен, після 30 хвилин з початку його проведення. Вступникам не дозволяється залишати екзаменаційну аудиторію протягом перших 30 хвилин іспиту, за винятком, якщо вони завершили всі передбачені іспитом процедури і на цій підставі отримали дозвіл екзаменатора.

Вступника забороняється брати до екзаменаційної аудиторії будь-які книжки, зошити, папери.

Під час проведення іспиту вступника забороняється спілкуватися одним з одним. Всі питання з'ясовуються через екзаменатора.

Оцінювання рівня знань абітурієнтів проводиться кожним із членів предметної комісії окремо, відповідно до критеріїв оцінювання. Загальний бал оцінювання рівня знань абітурієнта виводиться за результатами обговорення членами комісії особистих оцінок відповідей абітурієнтів.

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ ФАХОВОГО ВИПРОБУВАННЯ

3.1. Теоретична культурологія

1. Становлення культурології як науки.
2. Поняття культури та різноманіття її визначень у сучасній культурологічній думці.
3. Уявлення про культуру в західноєвропейській думці Античності та Середньовіччя.
4. Концепції циклічного розвитку культури (Дж. Віко, модифікація ідей циклічного розвитку культури в концепціях О. Шпенглера, А. Тойнбі, соціокультурної динаміки П. Сорокіна).
5. Еволюціоністська теорія культури.

6. Структура та міждисциплінарні зв'язки культурології. Культурологія, соціологія, мистецтвознавство.
7. Культурна антропологія та дослідження первісної культури: їхнє значення для формування теорії культури.
8. Культура та міфологія. Функції міфу.
9. «Cultural Studies» та «культурологія».
10. Ігрова концепція походження культури (Й. Гейзинга, Г. Гессе та ін.).
11. Герменевтичний підхід у вивченні культури (Г.-Г. Гадамер та ін.).
12. Психоаналітичні концепції культури (З. Фрейд, К. Юнг, З. Фромм).
13. Морфологія культури.
14. Масова та елітарна культура. Х. Ортега-і-Гассет про кризу культури.
15. Поняття хронотопу та специфіка його культурологічного дослідження.
16. Поняття «культура», «субкультура», «контркультура». Соціодинаміка культури.
17. Сутність та етапи культурної еволюції та її відмінність від біологічної.
18. Аналітичні концепції кризи західноєвропейської культури (Ф. Ніцше, Г.Зіммель, О. Шпенглер).
19. Франкфуртська школа: В. Беньямін, М. Горкгаймер, Т. Адорно, Г.Маркузе.
20. Людина. Індивід. Особистість. Індивідуальність. Соціалізація та інкультурація.
21. Техніка як феномен культури. Науково-технічний прогрес та культура.
22. Культурні універсалії та їх роль в розвитку культури.
23. Аполлонівське та діонісійське в культурі.
24. Ментальність як засада культури. Культурна самоідентифікація.
25. Сутність діалогу у філософії та культурології. Проблема «Іншого» у культурфілософській рефлексії (М. Бубер, Е. Левінас та ін.).
26. Проблема ідентичності в культурології.
27. Типологія культури. Періодизація культурно-історичного процесу.
28. Семіотичний підхід до вивчення культури. Діяльнісний підхід до вивчення культури.
29. Комп'ютеризація та культура. Цифровізація реальності.
30. Специфіка концепції «осьового часу» К. Ясперса. Народження сучасних цивілізацій.

3.2. Історична культурологія

1. Культура первісного світу. Періодизація та основні явища.
2. Загальні особливості культур стародавніх цивілізацій. Культури Стародавнього Єгипту, Шумеру, Аккаду, Вавилонії: космогонічний міф,

- картина світу, мистецтво.
3. Західний та Східний тип культури: порівняльний аналіз.
  4. Специфіка художньої культури традиційної Японії (хоку, гравюра укійо-е, театр Но та Кабукі) та Індії.
  5. Культура скіфів. «Звіриний стиль».
  6. Античність як тип культури. Культура Греції. Культ краси і освіченості.
  7. Стародавня римська цивілізація. Інженерний геній римлян.
  8. Візантія – будівництво християнського світу. Культура і мистецтво.
  9. Середньовіччя як тип культури. Романський стиль та готика в культурі середньовічної Європи.
  10. Світська культура Середньовіччя: карнавальна-сміхова культура, театр, куртуазна література.
  11. Культура Київської Русі.
  12. Культура Італійського Відродження.
  13. Північне Відродження: культура Нідерландів, Німеччини, Франції.
  14. Архітектура Бароко: відображення нового світобачення. Італія – батьківщина барокової культури.
  15. Людина в нідерландському та фламандському мистецтві XVII ст. Школа Рубенса та її вплив на розвиток європейського мистецтва. Нові теми і жанри голландського живопису.
  16. Караваджо та феномен караваджизму в культурі XVII століття.
  17. Золоте століття іспанського живопису: теми, герої, жанри.
  18. Стиль класицизму в різних видах мистецтв.
  19. Культура епохи Просвітництва.
  20. Культура рококо: іронія, скептицизм, вишуканість.
  21. Романтизм як світовідчуття та художній напрям в культурі початку XIX століття.
  22. Реалізм як художній напрям у культурі Європи, України середини XIX століття.
  23. Імпресіонізм та постімпресіонізм.
  24. Культура межі XIX-XX століть. Сецесіон.
  25. Світосприйняття людини поч. XX століття і художня картина світу. Феномен Празької школи.
  26. Основні напрями авангарду в культурі модернізму.
  27. Абстракціонізм та супрематизм – філософське осмислення світу в мистецтві авангарду.
  28. Український авангард.
  29. Поняття «медіакультура», його зміст. Нові медіа та нові форми художньої творчості.

3.3. Прикладні та міждисциплінарні аспекти культурології

1. Прикладна культурологія: аналітика культурних проєктів, культурна дипломатія, гуманітарна експертиза, управління культурними проєктами.
2. Теоретична модель колообігу культури як спосіб аналізу сучасних культурних об'єктів (дю Гай, Ст. Голл).
3. Репрезентація як важлива складова культурологічного аналізу (Ст. Голл).
4. Теорія моди Т. Веблена.
5. Концепція культурного капіталу П. Бурдьє.
6. Креативна економіка та менеджмент культурних проєктів.
7. Глосарій культурології.
8. Культурологія повсякденності.
9. Роль Українського культурного фонду в контексті розвитку сучасної української культури.
10. Культурна дипломатія як важливий чинник міжкультурних відносин (на прикладі Українського інституту).
11. Брендинг як смислотворчий аспект у сучасній культурі.
12. Світ цінностей. Принципи їх класифікацій. Культура як «світ втілених цінностей».
13. Культурна аналітика Л. Мановича
14. Культура конвергенції (за Г. Дженкінсом)
15. Міжнародна культурна співпраця Європейського Союзу та України: на прикладі програми «Культура і Креативність».
16. Культурна політика України: досягнення та перспективи.
17. Розкрити співвідношення понять «музейна політика», «музейна практика» та «музеезнавство».
18. Діджиталізація культурної спадщини як чинник національної безпеки.
19. Гендерна теорія: сутність та характеристики.
20. «Тіло» як предмет культурологічної інтерпретації.
21. Кінематограф та телебачення: особливості культурологічного аналізу.
22. Комп'ютерні ігри як предмет культурологічного дослідження.
23. Особливості сучасного світового артринку: між комерційним та смисловим аспектом розвитку сучасного мистецтва.
24. Суб'єкти артринку: колекціонери, дилери, митці.
25. Культурологія та педагогіка: залучення індивіда в світ культури.
26. Основні тенденції сучасної культурологічної освіти і науки.
27. Популярна культура у полі наукового інтересу Cultural Studies (Дж., Фіске, Ст. Голл).
28. Етнокультурологія як простір міждисциплінарного знання.
29. Взаємодія культур як ціннісних систем. Конфлікт та переоцінка цінностей.
30. Аудіовізуальне есе як сучасний метод цифрових гуманітарних наук.

4. СТРУКТУРА БІЛЕТУ ВСТУПНОГО ІСПИТУ ДО АСПРАНТУРИ

Український державний університет імені Михайла Драгоманова
Кафедра філософської антропології, філософії культури та культурології

Третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти
Спеціальність 034 «Культурологія»
Екзамен зі спеціальності «Культурологія»

Екзаменаційний білет № 1

1. Становлення культурології як науки.
2. Культура первісного світу. Періодизація та основні явища.
3. Елітарна, масова, популярна культури.
4. Питання з теми реферату

Затверджено на засіданні кафедри філософської антропології, філософії культури та культурології № 10 від 29 травня 2024 р.

Проректор з наукової роботи

Григорій Торбін

Гарант освітньо-наукової
програми 034 Культурологія

Сергій Русаков

Завідувач відділу
аспірантури і докторантури

Ксенія Боднар

5. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абрамович С. Д. Культурологія. Київ: Кондор, 2007. 351 с
2. Андрущенко В.П. Організоване суспільство. Проблема організації та суспільної самоорганізації в період радикальних трансформацій в Україні на рубежі століть: Досвід соціально-філософського аналізу. Київ: ТОВ «Атлант ЮЕмСі», 2005. 498 с.
3. Гриценко Т.Г. Культурологія. Навчальний посібник. 3-тє видання, К., 2019, 392 с.
4. Кордон М. Д. Українська та зарубіжна культура : підруч. МОН. К. : Центр учбової літератури, 2007. 576 с.
5. Культурологія : навч.-метод. посіб. для студ. усіх спеціальностей / В. А. Сіверс, С. І. Дичковський, Т. М. Никоненко, О. О. Рейда. К. : НАУ, 2005. 208 с.
6. Культурологія : Культурологія. Українська та зарубіжна культура : навч. посіб. / М. М. Закович. К. : Знання, 2010. 567 с
7. Культурологія : навч. посіб. / за заг. ред. В.М. Пічі. Львів : Магнолія , 2017. 375 с.
8. Культурологія : теорія та історія культури : навч. посіб. / за ред. І. І. Тюрменко. К. : Центр учбової літератури, 2010. 170 с.
9. Культурологія : курс лекцій / уклад.: Ю. С. Сабадаш, Ю. М. Нікольченко, Л. Г. Дабло, О. С. Манякіна ; за заг. ред. Ю. С. Сабадаш. Київ : Ліра-К, 2021. 216 с..
10. Культурологія: підручник для студентів вищих навчальних закладів/ кол. авторів; за ред. А.Є. Конверського/ Харків: Фоліо, 2013. 863 с.
11. Культурологія: хрестоматія : навч. посіб. для самот. роботи та сем. занять/ уклад. : К.В. Кислюк, Г. Д. Панков. Київ : Кондор-Видавництво, 2017. 76 с.
12. Меднікова Г. С. Українська та зарубіжна культура ХХ століття : навч. посіб. К. : Знання, 2003. 216 с.
13. Новітній термінологічний словник з культурології і мистецтвознавства : навчальний посібник / Савельєв В.П., Повторєва С.М. 2-є видання. Львів : Видавництво "Новий Світ-2000", 2020, 302 с.
14. Основи культурології: опорний конспект лекцій : навч. посіб. / уклад.: Овчаренко А. О., Самойленко Л. Я., Ткаченко В. П. ; за ред. Овчаренко А. О., Самойленко Л. Я., Ткаченко В. П. 2-є вид., Черкаси : ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2016. 424 с.
15. Подольська Є. А. Культурологія : навч. посіб. Для студ. вищих навчальних закладів К. : Центр навчальної літератури, 2005. 392с.
16. Розова Т.В., Чорна Л.В. Людина. Культура. Філософія. (Проблема людини в європейській філософії). Книга 1.Київ-Одеса: Освіта України, 2015. 328 с.

17. Чорненький Я. Я. Культурологія. Теорія. Практика. Самостійна робота : навч. посіб. К. : Центр навчальної літератури, 2004 389 с.
18. Українська та зарубіжна культура: Навч.-метод. посібник для самостійного вивчення дисципліни. К.: КНЕУ, 2003. 367 с.

Додаткові джерела.

1. Гадамер Ганс-Георг Істина і метод. Т. 1: Герменевтика I: Основи філософ. герменевтики. Київ: Юніверс, 2000. 464 с.
2. Гусерль Е. Досвід і судження. Дослідження генеалогії логіки /Пер. з нім. В. Кебуладзе. Київ: ППС-2002, 2009. 356 с.
3. Гадамер Г.Г. Істина і метод. Основи філософської герменевтики: в 2 т. Т.1. Пер. з нім. О. Мокровольський. Київ: Юніверс. 2001. 459 с. (Серія «Філософська думка»)
4. Гнатюк Л.В. Місце існування твого...» До питання про реальні рівні буття в онтології Миколи Гартмана: монографія. Суми: Університетська книга, 2015. 156с
5. Грицай О.М. Рефлексивність філософії як самореферентність: філософських смислів. *Науковий вісник. Серія «Філософія»*. Харків ХНПУ. 2014. Вип. 43. С. 155 - 169. http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhnpu_filos_2014_43_15
6. Кебуладзе В. Феноменологія і герменевтика як методологічні стратегії в сучасній українській філософії та гуманітаристиці // *Філософія освіти*. – 2013. № 1 (12). С. 128– 139.
7. Конспект лекцій з навчальної дисципліни “Культурологія” для студентів усіх спеціальностей усіх форм навчання / Укл.: Г. А. Сигида. Запоріжжя: НУ «ЗП», 2020. 82с. http://eir.zntu.edu.ua/bitstream/123456789/6047/1/Lecture_notes_discipline_Cultural_science.pdf
8. Дерріда Ж. Письмо та відмінність. Пер. з фр. В. Шовкуна. Київ: Видавництво Соломії Павличко «Основи». 2004. 602 с.
9. Добронравова І. С. Філософія та методологія науки : підручник. К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2008. 223 с.
10. Кизима В. Культурологія і сучасна методологія гуманітарного пізнання // *Вісник НАН України*. К. : Академперіодика, 2001. №5. С.13–25.
11. Король Д. О. Деякі спостереження щодо проблематики дослідження культури і цивілізації // *Наукові записки НаУКМА. Теорія та історія культури*. Том 191. 2017. С. 5-12. <https://philpapers.org/archive/KOR-18.pdf>
12. Кримський С. Б. Місце пізнання в багатоманітності форм освоєння світу // *Філософсько-антропологічні читання'98*. Київ, 1999. С. 53–64.

13. Музальов О.О. Культурологія : навчальний посібник для учнів, студентів і викладачів. Львів, 2012. 185 с. <https://lib.iitta.gov.ua/4990/1/Музальов13-30-1.pdf>
14. Повторева С. М. Структурний підхід – структуралізм – постструктуралізм (еволюція методології та її поширення в гуманітарних студіях) : монографія. Львів : Видво Нац. ун-ту «Львівська політехніка», 2010. 336 с.
15. Радзіняк Т. Вплив процесів гуманізації та гуманітаризації на становлення гуманітарно-наукової парадигми // Наук. вісник Чернівецьк. ун-ту. Чернівці : Чернівецьк. нац. ун-т, 2009. Вип. 462-463 : Філософія. С. 74–79
16. Рупташ О. Цінності та смисли в структурі науково-пізнавальної діяльності // Релігія і соціум. Міжнародний часопис. Чернівці : Чернівецьк. нац. ун-т, 2013. №1 (9). С. 29–36.
17. Рупташ О. Поняття смислу в гуманітарно-науковій парадигмі знання : монографія Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2015 336 с.
18. Рупташ О. В. Парадигмальний підхід в гуманітарних науках. Нова парадигма : [журнал наукових праць]. К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2014. Вип. 122. – С. 20–32.
19. Рубанець О. М. Парадигмальні зміни в постнекласичній науці. Мультиверсум. Філософський альманах. К. : Центр духовної культури, 2006. Вип. 53. С. 30–42
20. Савостьянова М. В. Аксиологічні та онтологічні засади гуманітарних парадигм. Вісник Житомир. держ. ун-ту імені Івана Франка. Житомир, 2007. Вип. 36. С. 12–15.
21. Скотний В. Раціональне та ірраціональне в науці й освіті : монографія / Валерій Скотний. Київ-Дрогобич : Коло, 2003. 288 с.
22. Шамрай В. В. Генеалогія гуманітарних технологій: ретроспективи та перспективи: <http://www.filosof.com.ua/Eureintegration/Shamraj.doc>
23. Шейко В. М. Культура. Цивілізація. Глобалізація (кінець ХІХ — початок ХХІ ст.): В 2 т. Харків: Основа, 2001. Т. 1. 2001. 518 с.; Т. 2. 2001. 398 с.